

En redegjørelse fra "Den midlertidige kirkeledelse."

115842

~~Til landets prester, menighetsråd og menigheter.~~

Når vi har tatt på oss den ansvarfulle oppg. å stå i d. øverste ledelse for vår kirke i d. nåværende situasjon, finner vi å nødve. å gi en orientering om årsakene t. bruddet mellom d. nåværende statskirke styre og kirken, målet for d. kamp kirken har måttet føre, og de arbeidsoppgaver som foreligger.

1. Kirkens kamp.

Reichskommissar Terboven tilsa sommeren 1940 full frimhet, på betingelse av at den avholdt s. fra politiske formuleringer. Og denne frimhet beholdt kirken så lenge Administrasjonsrådet fungerte, men etter 25. septbr. s. å. ble ~~klart~~ at dette forhold straks forandret. Det ble klart at de menn som da overtok makten, hadde et syn på forholdet mel. stat og kirke som strider mot d. syn som er uttrykt i vår kirkes bekjennelse og som vår statskirkeordning er basert på. (Vi nevner t. utredningen i "Kirkens orden" og "Kirkens grunn"). Staten ville ikke anerkjenne kirkens åndelige selvstendighet og frimhet, men ville herske over kirken og ha den s. en tjener f. seg.

I kringkastningen opplevde vi således at stillingen ble så uholdbar at l. kirkl. konsulent måtte nedlegge sitt hverv, og de fleste forkynnere fant ikke lenger å kunne medvirke v. de religiøse utsendelser.

Vi nevner også hvor unødig det ble opptatt at biskopene påtalte hirdens brutale overfall på skolene, som kirke dept. så på uten å skritt til å få overfallsmennene trukket til ansvar.

Prestenes taushetsplikt ble opphevet i strid med d. gamle almenkirkelige regel som både forplikter presten og sikrer hans rett t. å tie med det s. blir ham betrodd i sjelesorg.

Autorisasjonen av Feylings lærebok er også et typisk eks. Her blir politikken ført inn i kristendomsundervisningen i barneskolen. Boken ble også autorisert på ulovlig vis, idet de lovbestemte konsulenter ikke ble rådspurt.

Et klart bevis på ~~statens~~ at staten ville tvinge kirken til å ta standpunkt f. en bestemt politikk, var den praksis som dept. fulgte i sine embedsutøvelser, slik som det uttaler i en skr. at prestenes stilling til nyordningen skal avgjøre om de får emb. i kirken el. ikke.

I samme retn. går en skr. fra dept. s. sier at hvor kirken og organisasjonen anerkjenner N.S. og nyordningen, skal det ikke bli lagt hindringer i veien for kristelig arb.

Kirke dept. villå også tilta s. rett t. å bestemme over fokynnelsen av Guds ord, idet det i en skr. gav direktiv om at prestene skulle forkynne det oppbyggelige og evighetsmessige i evangeliet, og ikke berøre tidens aktuelle spørsmål.

I denne forbindelse må vi også nevne forordningen om ungdomstjenesten, en moralsk barneoppdragelse uavhengig av hjemmet og kirken, i strid m. de fleste d. eldres overbevisning og kirkens og skolens lover.

Myndighetene gikk også til å anvende maktmidler overfor kirken og dens menn.

Biskopenes hyrdebrev av febr. 1941 ble beslaglagt av politiet som forbød restene å lese det opp for menighetene.

1. febr. i år anordnet dept. en politisk gudstj. i Domkirken i T. heim og avsatte etterpå domprost Fjellbu fordi han samme dag til en annen tid avholdt en anlig gudstj. f. sin mgh., mens politiet m. makt hindret mgh.'s folk fra å komme til sin egen kirke.

I anl. disse og en lang rekke andre overgrep s. ikke bare kronket kirkens rett og ordninger, men dens indre åndelige liv og samvittighetenes frihet, avattent n. kirkens menn en bekjennelse, "Kirkens grunn." I denne uttales enkelt og klart kirkes gudgitte rett og frihet i forh. t. d. verdslige makt. Men da denne bekjennelse ble opplest i kirkene, ble de nevnte menn arrestert.

Allerede før dette skjedde, var samtlige biskoper blitt avsatt. Saken var nemlig den at hittil hadde kirken gj. sine biskoper og prester nøiet s. med å rotestere i ord. Men da d. nå til fulle hadde vist seg at ord ingen virkning

å myndigheten, måtte kirken gå til handling.

Derfor kom emb.nedleggelsen, først biskopenes d. 24. febr., senere prestenes og prestenes fra påske og utover. Det var ikke noen enkelthandling fra statens side mot kirken (f. eks. Trondheimsaffæren) s. var sak t. emb.nedleggelsen, men en prinsipielle motsetn. mel. statens og kirkens syn s. var blitt mer og mer klar.

De to teol. fakulteter uttalte i sin erklæring av 24. april d. l. at når staten övet slike overgrep og rettskrenkelser övf. kirken, var det brudd på vår statskirkl. forfatning. Det ble derf. nödv. f. kirken p. s. side å löse s. fra forholdet t. d. nåværende statsstyre. Idet man samtidig m. emb.nedleggelsen uttalte at man ville fortsatte sin tjenestegjærning s. en ikke-ambedmann kan det, ville man markere at det ikke var streik el. sabotasje, men tilsiktet.

Staten gikk ikke bare t. inngrep i den kirkl. administrasjon, dens hevdvunne orden og lovmæholdige rett, men i selve d. kirkl. tjenestegjærning. Det blev utstedt taleforbud og forbud mot å bære presteakt og prestatitel. Til en rekke kirker ble det sendt folk s. skulle kontrollere prestenes forkynnelse. Prester ble anmeldt f. prekener, og en rekke prester ble vilkårlig avsatt.

Da det s. ovenfor nevnt er en betingelse f. å få stilling i kirken, at en vil gå inn f. en politisk bevegelse, oppstår av d. grunn mangel på prester s. kan fylle d. ledige stillinger, til tross for at der går en rekke unge menn s. er fullt ferdige m. s. prestutdannelse. For å böte på denne mangel har myndighetene grepet t. d. utvei å utnevne og ordinere til prester legfolk s. savner de vesentlige betingelser f. prestestillingen. Et særlig sterkt inntrykk har d. gjort at nye biskoper er utnevnt i strid m. kirkl. lov og orden og ordinært i strid m. Alterboken, som er gjeldende norsk lov.

Vi kan heller ikke undlate å nevne den opprørende strenge internering av biskop Berggrav.

Det er ikke m. glede kirken har måttet gå t. d. alvorlige skritt å bryte forbindelsen m. staten. Men den måtte. Det var på samvittighetens bud og etter alvorlige overveielser at det skjedde. Kirken ville ikke ha vært tro mot sin herre om den rolig hadde latt alt dette skje uten å handle.

2. Stillingen idag.

Det kunne synes som om kirken har lidt nederlag. Kirken har nemlig ingen maktmidler og önsker heller ikke å nytte slike. Men i virkeligheten har kirken vunnet en åndelig seier. For nettop i de dager, i og etter påske, da kirkens menn ble smedet og gjort t. gjenstand f. politiforhår, avsettelse, taleforbud, arrestasjon, formuesinndragning og trusler om deportasjon, ja dødsstraff, nettop da bleste d. seg at kirken ikke lot s. skremme, men fortsatte frimodig å forkynne Guds lov og evangelium, og som statens samvittighet å påtale de overgrep som myndighetene hadde gjort mot kirken, skolen, foreldre og barna, ja mot landets ordnede rettsvesen. Frivillig gikk den inn under de ofre og lidelser som den ble utsatt for. Frivillig oppgav den den lönn s. dens tjenere før hadde mottatt f. staten fra de kirkl. fonds og de kirkelige eiendommer. Kirkens seier var at den da prøven kom, virkelig adle d. Gud mere enn mennesker. Dette var kirkens indre og åndelige seier. Men også i det ytre var seieren stor. Vår kirke har 738 prester i emb. Av disse har over 90 å nedlagt sine omb, og flere kommer stadig til. Menigheterdene har mannjevnt sluttet opp om sine prester.

Myndighetene har gjort flere forsök på å få forhandlinger i gang. Vi på vår side har også meddelt dept. at vi nåsomhetet er villige t. oppta forhandling er, men bare på betingelse av at våre biskoper s. Berggrav i spissen fører dem på kirkens vegne. Dette vært krav er en konsekvens av vår erklæring om at de avsatte biskoper er kirkens rette biskoper.

3. Kampens mål.

For det første: Målet er ikke av politisk art. Vi stiller oss lojalt overfor okkupasjonsmakten innenfor folkerettens ramme. Og når vi har måttet ta kampen opp mot det nåværende statsstyres overgrep mot kirken og skolen og foreldrene og barna og rettsikkerheten og samvittighetsfriheten, så er denne kamp ikke politisk motvært.

For d. annet: Målet er ikke av kirkepolitisk art. Visstnok er d. noen s. mener at vi bør ta fatt på en nyorganisering av vår kirke. Men tenker vi denne sak

igjennom, blir vi klar over at det ikke er tilfeldig å ta fatt på dette spørsmål nettop nå. Mens kirken kjemper sin kamp på liv og død, er det nødvendig at vi står sammen s. én mann, og derfor, unngår spørsmål som vi nå vanskelig kan diskutere.

For d. 3: Målet er av endelig art. Vi har ikke tatt opp denne kamp f. å sprengte statskirken, heller ikke f. å opprette en fri folkekirkelike el. frikirke. Vi kjemper i d. hele tatt ikke f. en kirkeordning. Vi kjemper f. kirken. For kirkens innerste vesen og dyreste rett, for dens gudgitte kall til å forkynne Guds ord og leve sitt egetartede liv midt i staten.

Vi kjemper denne kamp forat d. kirke vi har, skal få gjøre den gjerning som er kirkens gjerning, nemlig å betjene menighetene m. ord og sakrament. Derfor erklarte vi at biskoper og prester, enten de ble avsatt el. nedla sitt emb, er våre rette biskoper og prester. Derfor ønsker vi heller ikke å bryte med noe i vår kirkes ordninger enn det s. er absolutt nødvendig, forat kirken skal kunne gjøre kirkens gjerning. - Kort kan vi si det slik: Vi kjemper f. å kunne arbeide fritt og ubundet/ utad av statens urettmessige inngrep, og fritt innad med en god samvittighet ovf. kirkens Herre og hans hellige ord.

4. Våre arbeidsoppgaver.

Hermed faller det nytt lys over vårt ansvar og våre oppgaver. Vi skal ikke gå og vente på sensasjonelle begivenheter i kirkestrid en, heller ikke spille denne kritiske tid med planer om kirkens/organisering. Nei, vi skal arbeide, nytt den frihet til arbeide som vår kamp har gitt oss. Vi skal arbeide i vår kirke. Og vi skal arbeide i de ordninger og institusjoner som vår kirke har. Vi ønsker i denne krisetid ikke å bryte med noe annet i vår kirke enn dens forhold til et statsstyre som ved sin holdning overf. kirken har gjort et brudd nødvendig. - net ^{vår} vel bare naturlig at der måtte gå noen tid etter emb. nedleggelsen før alt dette kirkens arb. kom i gang under de nye forhold. Men nå er tiden inne da vi i samlet flokk må ta fatt på kirkens hele arbeide:

a) ngh. rådene fortsetter sin gjern. enten de blir avsatt el. ikke, idet de sørger f. at alt d. kirkel. går sin gang. De står i forb. m. sin rette prost og biskop. De prester som er medlem av nghr., fortsetter i rådet selv om de har nedlagt sitt emb. el. er avsatt.

b) Prestene fortsetter s. gjern. i nghr., selv om de har nedlagt el. er avsatt. Så lenge kirken ikke har fratatt den d. tjeneste de mottok v. ordinasjonen, har de rett t. å bare prestens årskt og utføre alle de handl. i kirken s. en ikke-embeds mann kan utføre. De vender s. i al. tjenstl. anliggender t. s. overrøddede, de rette prosteb og biskoper.

c) Prostene s. vanl. gjern. i forb. m. s. rette biskop.

Biskopene leder d. kirkel. arb. innen s. bisped., idet de fremdeles har s. bispekonter, utfører visitaser/og ordinasjon og i d. hele fortsetter s. vanl. gjerning. De har kirkens fullmakt t. å bære bispedrakt og bispetitel.

e) Når d. nå også er opprettet en kirkeladelse s. skal ta s. av spnl. s. angår d. hel kirke, har vår kirke hele sitt arbeidsapparat i gang.

Det står t. oss samarbeidet skal bli gjort el. ikke. F. hv. enkelt av oss gjel-der d. nå at vi i tro t. G. og i trosljap m. kirkens Herre gjør d. gjern. h har be-trodd oss.

La oss kjøpe d. beleilige tid til å arbeide mens d. er dag. Vi står idag foran en åpnet dør med veldige muligheter. Herren gi oss alle ydmykhet, tro og lydi-het nok t. å gå inn i de gjerninger s. han har lagt ferdige forat vi skulle vand-re i dem (Ep. 2, 10).

Vi har sikkert alle kjent at vi i denne tid har vært under G's veldige hån Gj. d. straffedom s. nå går ov. vårt folk og ov. hele verden, har vi hørt G's tale. Men vi har fått oppleve at G. er nå dig og nå h. straffer.

Når vi nå ser tilbake på disse d. år, oppdager vi med ihllig undren undren c den lange rekke av velgjerninger s. er gått ut ov. vår kirke og vårt folk. Herrens har i sannh. satt foran oss en åpnet dør: Folket søker t. G's hus s. aldri før i vårt slektledd. Sahvittighetene er åpne f. sannheten. Enhver vøken predikant får glede s. ov. en ny lydhørhet f. G's ord. Og fra alle kanter i vårt vidstrakteland får vi melding om mange og store vekkelser, stillferdige, sunne og dyptgripende vekkelser. G. har i nåde, gjort vårt folk. La oss takke G. og be at h. i nåde vil føi s. verk frem t. en landsomfattende vekkelser, så vårt folk kan gå ut av d. ildprøve s. et nytt og lutret folk. Også de kretser av vårt folk s. har stått fjernt fra kirke og kristendom, begynner å oppdage kirken. De får respekt f. kirken og begyn-ner å se hen t. den. Vi ser også her G's fingre og takker f. h's nåde.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie 2014 i denne kritiske tid.

Vi forstår at det særlig i de avdødeliggende strøk med få og ofte for-
slinkede offentninger har vært en alvorlig påkenning.

I troen på vår himmelske Far våger vi å se fremtiden i møte frimodige og
trygge, og vi sier med den gamle salmist: "Bare i håp til gud er min sjel
stille!" (Salme 62, 1).

Oslo i juli 1942.

O. Helleby

Henrik Hille

Ludvig Hope

John Hygen

J. Maroni

H. S. Wisløff.

Opplysningsvesenetsvesen